

Gränslös växtkraft på Höga kusten

HYNDTJÄRN

Av en soptipp i byn Hyndtjärn, med fantastisk utsikt över Höga kusten, har **Ingelöv Jonsson** skapat en omvälvande trädgård.

Till sin hjälp har hon haft sitt och makens goda formsinne, en hel del kunskap om att odla i norr – och en alldeles speciell växtnäring.

ANNA EKELUND (TEXT)

NIKLAS LARSSON (FOTO)

anna.ekelund@di.se, 08-573 650 75

» För att komma från den norra till den södra trädgården vid Villa Fraxinus måste besökaren kliva rätt in i huset, förbi murgrönerankorna och dammen i vinterträdgården. Någon väg runt boningshuset finns inte. Det är en del av trädgården, eller trädgården en del av huset om man så vill.

Men så var det inte heller tanken, när Ingelöv Jonsson och **STURE FORSBERG** ritade och byggde sitt drömhushus på berget i Hyndtjärn i Ångermanland, att det skulle bli ett mål för runt 15 000 besökare varje sommar.

”Det var så många som ville komma och se hur vi kunde få det att växa här uppe, så vi öppnade trädgården en sommar. Vi tänkte ha öppet ett par somrar och sedan stänga igen, när intresset hade avtagit. Det var för 25 år sedan”, berättar Ingelöv Jonsson, som precis serverat kaffe åt en busslast pensionärer från Roslagen som trampat runt i trädgården och huset.

STÄRKANDE TÅNGSOPPA. Och visst är växtkraften i trädgården fascinerande. Riddarspörrarna blir två meter höga och den japanska lönnen har inte alls förstått att den inte borde klara sig i västernorrland.

En av hemligheterna är Ingelöv Jonssons särregna växtnäring. Den tillverkas av knöltång, som innehåller 60 mineraler, 13 vitaminer och tre tillväxthormoner. Tången köper hon från Norge och sedan blandar hon den stärkande soppan själv.

”Norrmännen brukade ge tång till hästar på travbanan, men det har de slutat med. Det klassas nog som dopning nu”, säger Ingelöv Jonsson.

Inte undra på att det växer.

Det är dock det utpräglade formspråket och samhörigheten med naturen som är det unika med Villa Fraxinus och dess trädgård. Trädgårdsrummen närmast huset är omsorgsfullt anlagda, uppbyggda i granitblock och gatsten kring kvadratiska dammar, där stenblock på järnrör utgör

1 Sten, vatten och växter i fint samspel i Norra trädgården. Hunden heter Daisy.

2 Solgul smörboll lyser upp.

3 Trampstener med tecken för årstiderna.

4 En dag stod plötsligt fyra små buddhor kring den större buddhan på utkiksberget.

5 Den giftiga ricinen växer i den bibliska trädgården.

SÅ SKAPAS KONTAKT MELLAN HUS OCH TRÄD- GÅRD PÅ VILLA FRAXINUS

- ▶ Samma material, som sten och mörkbetsat trä, återfinns både inne och ute.
- ▶ Två vinterträdgårdsrum – ett med damm – skapar trädgårdskänsla inne året runt.
- ▶ Stora fönster och breda, ofta öppna, dörrar.
- ▶ Klängväxter klär in stolpar och spaljéer både inne (murg gröna) och ute (vildvin och pipranka).
- ▶ Pergolor och infattade uteplatser drar ut husets linjer i trädgården.
- ▶ Huset är lågt, man kliver rätt ut i trädgården utan trappor eller nivåskillnader.

VILLA FRAXINUS

ÄGARE: Ingelöv Jonsson. Huset är ritat av hus- och landskapsarkitekten Sture Forsberg, som gick bort 2006.

SPECIALITET: Utpräglat formspråk, utsuddade gränser mellan inne och ute, mellan trädgård och skog.

VÄXTZON: Vissa lägen 4, andra 5.

STORLEK: 1,5 hektar.

ANTAL BESÖKARE: Varierar med vädret, men runt 15 000 per år.

HEMSIDA: villafraxinus.se

broar. Runt dammarna växer buskar och perenner, och allt är inbäddat av den täta granskogen. Det känns en smula asiatiskt, men inspirationen kommer från närmare håll.

”Tänk på hur Norrland ser ut från ett flygplan. Det är stora sjöar, mindre gölar, breda vägar, smala stigar och mycket, mycket skog”, säger Ingelöv Jonsson.

ANPASSNING TILL NATUREN. Trädgårdarna är inte stora, men här finns mycket att upptäcka. Det är små skulpturer, märkligt formade stenar och dolda sittplatser. I den södra trädgården stoltser husets vårdträd, hängasken – *Fraxinus excelsior pendula*.

Villa Fraxinus anpassning till den på samma gång lågmälda och dramatiska naturen i världsarvet Höga kusten är något att inspireras av. Det låga trähuset är målat i samma bruna ton som granstammarna. Spaljéer och pergolor, som drar ut husets linjer i trädgården, är omslutna av klättrväxter som pipranka, vildvin och klematis. Det är ett effektivt kamouflage och gör gränsen mellan inne och ute diffus.

Det är också oklart var trädgården slutar och naturen börjar.

”Helt plötsligt inser du att du har ramlat ut i skogen. Det är också en konst, att skapa en trädgård utan gränser”, säger Ingelöv Jonsson.

Målet är inte enbart att inspirera besökarna. Helst ska de finna harmoni i trädgården också.

”Jag vill att de känner lugn och ro, att de verkligen kan koppla av när de är här.”

Till harmonin bidrar suset från skogen och den hänförande vyn från utsiktsskivan, men också planteringarna. Samma växter återkommer på flera ställen. Några favoriter har inte Ingelöv Jonsson, men funkior, ormbunkar, dagglåpa, bergvallmo och riddarsporrar växer i många planteringar. En begränsad färgpalett – och doftpalett – skapar en rofylld stämning.

”Lugnande färger är mörka, mättade färger som blå och lilla. För mycket knallrött är stressande, på samma sätt som för mycket starka dofter. Det ska dofta lite då och då, inte hela tiden”, säger Ingelöv Jonsson.

Villa Fraxinus är dock ingen färglös trädgård, tvärtom. Här finns många sommarblommor som lyser upp. Vit blomstertobak, exempelvis, som också sprider väldoft om sommarkvällarna.

VÄXTER UR BIBELN. Ett trädgårdsrum som sticker ut är den bibliska trädgården.

”Många i Örnsköldsvik tillhör ett kristet samfund. Jag tänkte att de skulle vilja se en trädgård uppbyggd av växter som omnämns i Bibeln. Men så var det inte”, säger Ingelöv Jonsson och ser inte ut att misströsta för det.

I stället är det nu trädgårdsentusiaster, troende och icketroende, som uppskattar planteringarna av växter som vanligtvis förekommer på betydligt varmare breddgrader. Inte minst det stora beståndet av ricin, vars frön är dödligt giftiga, och ginkoträdet, med anor från dinosauriernas tid, väcker uppmärksamhet.

Villa Fraxinus är ett bevis på att det går att odla även känsliga växter i en relativt hög växtzon. Genom att skapa ett gynnsamt mikroklimat, där vindarna motas bort av täta häckar och träd, och där den djupa snön bäddar in växterna under vintersömnen kan det prunka även på en före detta soptipp (när Ingelöv Jonsson och hennes man köpte tomten fick de fem bilvrak på köpet) i zon 4/5.

Tångnäringen är också i grunden fri från kväve och fosfor, vilket innebär att växterna kan få stärkande gödning långt in på hösten utan att ta skada. Plantor som får kväve för sent på sommaren hinner inte mogna av och blir med saftspända grenar ett lätt offer för den bistra förvintern.

”Ibland säger besökarna att det är värst vad jag måste ha gröna fingrar. Nå, brukar jag tänka, det är ju ganska bra med ordentlig kunskap också”, säger Ingelöv Jonsson. ☐

